

УДК 364.4-055.5/.7:347.633

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.10>

Жанна ПЕТРОЧКО

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Факультет психології, спеціальної освіти та соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка, бульвар І. Шамо, 18/2, м. Київ, Україна, 02000

ORCID: 0000-0002-4413-1243

Бібліографічний опис статті: Петрочко, Ж. (2023). Інновації соціальної роботи щодо забезпечення права дитини на сім'ю: супровід сімей із чат-боту «Дитина не сама». *Ввічливість. Humanitas*, 3, 74–81, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.10>

ІННОВАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА СІМ'Ю: СУПРОВІД СІМЕЙ ІЗ ЧАТ-БОТУ «ДИТИНА НЕ САМА»

У статті подано матеріал щодо апробації та впровадження інновації в соціальній роботі, яка створює сприятливі умови для відповідального ухвалення особами/сім'ями рішення прийняти у своїй родині дитину-сироту, дитину, позбавлену батьківського піклування, чи дитину, яка перебуває у складних життєвих обставинах. Мета статті: розкрити значення функціонування чат-боту «Дитина не сама», схарактеризувати сутність та основні етапи супроводу осіб/сімей, які зареєструвалися у чат-боті і виявили бажання прийняти у свою сім'ю дитину. Зроблено екскурс щодо історії та завдань чат-боту «Дитина не сама». Розкрито основні етапи супроводу сімей, які зареєструвалися в чат-боті і заповнили відповідну заяву: інформаційно-організаційний (повідомлення осіб/сімей про початок навчання, запрошення на навчання, уточнення списків учасників навчання, реєстрація і організаційний супровід під час навчання); навчально-мотиваційний (проведення онлайн-навчання за програмою експрес курсу, базова підготовка сімей до прийняття дитини під час онлайн занять, приєднання до регіональних телеграм груп); нормативно-консультативний (підтримка осіб/сімей у їхньому рішенні прийняти дитину, створити будь-яку сімейну форму виховання, допомога у подальших діях); узагальнювально-моніторинговий (моніторинг підготовлених сімей та допомога у подальших діях). Визначено послуги, які надає сім'ям модератор регіональної телеграм групи «Дитина не сама», зокрема послуги з вирішення організаційних питань щодо створення та функціонування навчальної групи; послуги з підбору та розміщення інформаційних й методичних матеріалів для учасників групи; послуги з надання консультацій, порад, проведення опитувань/досліджень тощо. Подано статистичну інформацію щодо кількості сімей, які пройшли навчання, та діяльності модераторів регіональних телеграм груп.

Ключові слова: дитина, сім'я, право на сім'ю, сімейні форми виховання, супровід, модератор, чат-бот, телеграм група.

Zhanna PETROCHKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Faculty of Psychology, Special Education and Social Work of the Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 Boulevard I. Shamo, Kyiv, Ukraine, 02000

ORCID: 0000-0002-4413-1243

To cite this article: Petrochko, Zh. (2023). Innovatsii sotsialnoi roboty shchodo zabezpechennia prava dytyny na sim'iu: suprovod simei iz chat-botu "Dytyna ne sama" [Innovations of social work regarding ensuring the right of the child to the family: supporting families from "The child is not alone" chat-bot]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 74–81, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.10>

INNOVATIONS OF SOCIAL WORK REGARDING ENSURING THE RIGHT OF THE CHILD TO THE FAMILY: SUPPORTING FAMILIES FROM "THE CHILD IS NOT ALONE" CHAT-BOT

The article presents material on the approval and implementation of an innovation in social work, which creates favorable conditions for individuals/families to make a responsible decision to accept an orphaned child, a child deprived of parental care, or a child in difficult life circumstances. The purpose of the article: to reveal the meaning of the functioning

of the chatbot "The child is not alone", to characterize the essence and main stages of support for persons/families who registered in the chatbot and expressed a desire to adopt a child into their family. An excursion was made on the history and tasks of the "Child is not alone" chatbot. The main stages of support for families who registered in the chatbot and filled out the relevant application are disclosed: informational and organizational (notification of individuals/families about the start of training, invitation to training, clarification of lists of training participants, registration and organizational support during training); educational and motivational (conducting online training according to the express course program, basic preparation of families to accept a child during online classes, joining regional telegram groups); normative and advisory (supporting individuals/families in their decision to adopt a child, create any family form of upbringing, assistance in further actions); summarizing and monitoring (monitoring of trained families and assistance in further actions). The services provided to families by the moderator of the regional telegram group "The child is not alone", in particular services for solving organizational issues related to the creation and functioning of the educational group; services for the selection and placement of informational and methodical materials for group members; consulting, advice, surveys/research services, etc. Statistical information is provided regarding the number of families who have received training and the activities of moderators of regional telegram groups.

Key words: child, family, right to a family, family forms of education, support, moderator, chat bot, Telegram group.

Актуальність проблеми. Під час повномасштабної війни в Україні проблема забезпечення права дитини на сім'ю загострилася. Більш як 9 тисяч дітей набули статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, тисячі дітей залишилися без піклування батьків. Війна також загострила проблеми захисту дітей, які перебувають під альтернативним доглядом. За даними проекту «Моніторинг потреб та підтримка дітей в умовах війни», що реалізується упродовж 2022–2023 років Партнерством «Кожній дитині» на замовлення Міністерства соціальної політики за фінансування Представництва дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ): 21% дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у прийомних, патронатних сім'ях, сім'ях опікунів, піклувальників, дитячих будинках сімейного типу, були вимушені покинути свої домівки. Із них: 8200 дітей із 3577 сімейних форм виховання (далі – СФВ) були евакуйовані за кордон; 2618 дітей із 1463 СФВ перемістились в межах країни. Більше тисячі дітей раннього віку евакуйовані в складі будинків дитини за кордон (Діти і війна в Україні, 2022), кожна третя дитина у них – це дитина з інвалідністю.

Згідно законодавства України право дитини, яка потребує влаштування, на сім'ю може бути забезпечено двома шляхами, а саме: стосовно дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, застосовується довготривале влаштування, а дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, – короткотривале/тимчасове влаштування. В Україні існують такі форми довготривалого влаштування дітей, як усиновлення, опіка/піклування, прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу. Найбільше дітей в Україні влаштовано у сім'ї опі-

кунів/піклувальників. Саме такі форми влаштування «виступають соціальною моделлю, що демонструє особливості устрою, соціальних норм та цінностей суспільства» (Миколук, 2022, с. 62) в нашій державі.

Тимчасово дитина влаштовується відповідно до п. 31 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 (Питання діяльності органів опіки та піклування, 2023), в: сім'ю родичів, знайомих; сім'ю патронатного вихователя; притулок для дітей служби у справах дітей; центр соціально-психологічної реабілітації дітей; центр соціальної підтримки дітей та сімей; соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко); будинок дитини, дитячий будинок-інтернат; стаціонарну службу (відділення) ЦСС, що здійснює соціально-психологічну реабілітацію дітей; стаціонарну службу (відділення) соціально-психологічної реабілітації дітей центру надання соціальних послуг. Під час війни в Україні, згідно із змінами і доповненнями зазначеної вище постанови, дитина також тимчасово влаштовується/довлаштовується в: сім'ю родичів, знайомих; сім'ю патронатного вихователя; прийомну сім'ю; дитячий будинок сімейного типу; центр соціально-психологічної реабілітації.

У сучасних умовах система захисту дітей знаходиться у постійному пошуку нових моделей забезпечення найкращих інтересів дитини, яка потребує влаштування/альтернативного догляду, а також підтримки сімей, які виявили бажання прийняти дитину у свою родину. Однією з таких інновацій є функціонування чат-боту «Дитина не сама» і відповідний супровід сімей, які у ньому зареєструвалися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Пошук і впровадження нових моделей відбувається на основі наукового обґрунтування проблеми функціонування сім'ї, її соціального супроводу, соціального сирітства, СФВ. Зокрема, Г. Лемко, І. Дідух розкрили значення сім'ї у формуванні самооцінки дитини (Лемко, Дідух, 2022), що надзвичайно важливо для дітей, які залишилися без піклування батьків.

Загальну структуру діяльності фахівця із соціальної роботи із сім'єю у громаді розкрив Ю. Швалб. Ми цілком поділяємо позицію автора, що мета роботи із сім'єю – самодостатність сім'ї; шлях – утворення соціального простору забезпечення сімейної життєдіяльності та дозвілля; провідний інструментарій – програми ефективного соціального функціонування родин; показник ефективності – раціональне почуття захищеності власного існування й існування близьких людей як суб'єктивна можливість використання наявних форм і методів мінімізації ризиків (Швалб, 2022, с. 65).

Не залишається поза увагою науковців питання захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. «Процес удосконалення соціальної роботи з дітьми означеної категорії в умовах воєнного стану можливий та потребує нових підходів в діяльності структур, причетних до роботи з дітьми», – зазначає О. Суліменко (Суліменко, 2022, с. 61). Автор наголошує, що «арсенал інтервенцій соціальної роботи перебуває у стані постійного розвитку, що зумовлює необхідність вивчення тих практик, які мали позитивні результати, та здійснення критичної рефлексії... діяльності фахівців соціальних служб» (Суліменко, 2022, с. 66).

Дослідженню основних проблем соціального сирітства в Україні присвячено публікації І. Бичук, Т. Тюріної, Ю. Підвальної. Зокрема, вказано, що для вирішення проблеми соціального сирітства необхідно змінити політику щодо навчання батьків виконувати свої функції в питаннях виховання дітей та турботи про них. При цьому соціальне сирітство – симптом, який свідчить не тільки про нестабільність в соціально-економічній сфері, а й про зростаючий культурно-моральний дефіцит, деформацію інституту сім'ї (Бичук, 2021, с. 54).

Приємну сім'ю як унікальний об'єкт соціально-педагогічного супроводу схарактеризувала В. Марчук. Автор розглядає супровід

як особливу форму здійснення пролонгованої соціальної та психологічної допомоги і зазначає, що на відміну від корекції, супровід передбачає пошук прихованих ресурсів розвитку людини або сім'ї, опору на її власні можливості (Марчук, 2021, с. 55). У свою чергу критерії оцінювання якості соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, визначено В. Лютим та К. Гаврилюк (Лютий, Гаврилюк, 2020). Здобуток авторів цінний для визначення ефективності інновацій соціального супроводу.

Мета статті: розкрити значення функціонування чат-боту «Дитина не сама», схарактеризувати сутність та основні етапи супроводу осіб/сімей, які зареєструвалися у чат-боті і виявили бажання прийняти у свою сім'ю дитину.

У процесі написання статті застосовано такі методи: аналіз науково-методичних джерел та нормативних документів, збір даних щодо сімей консультантами чат-боту і представниками центрів соціальних служб, узагальнення і якісний аналіз отриманих даних.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зробимо невеликий екскурс щодо історії та завдань чат-боту «Дитина не сама». Його було створено на початку війни за ініціативи Уповноваженої Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації для підтримки сімей, які не байдужі до долі дітей, яким потрібна допомога. Значення і функції чат-боту «Дитина не сама», а також особливості супроводу сімей, які в ньому зареєструвалися, були обґрунтовані й відпрацьовані благодійною організацією Партнерство «Кожній дитині» (далі – Партнерство) упродовж останніх двох років у рамках проекту «Моніторинг потреб та підтримка дітей в умовах війни».

Упродовж 2022 року Партнерство апробувало і впровадило новий спосіб тимчасового влаштування дитини, яка залишилася без батьківського піклування, – тимчасовий прихисток дитини сім'ями, які зареєструвалися у чат-боті «Дитина не сама» і подали заявку про бажання прийняти у своїй сім'ї дитину. Паралельно було розроблено відповідну інновацію в соціальній роботі – супровід цих сімей. З часом практика функціонування чат-боту довела ефективність і своєчасність супроводу сімей, які виявили бажання прийняти у свою сім'ю дитину, не залежно від форми влаштування. Як результат –

усі сім'ї, які зараз реєструються у чат-боті (ті які виявили намір щодо довготривалого і короткотривалого влаштування дитини), можуть розраховувати на такий супровід.

Нині приблизна кількість запитів у чат-боті «Дитина не сама» – від 15 до 20 на день. До прикладу, лише з кінця березня по кінець липня п. р. було здійснено більше 1200 завантажень цього чат-боту. До консультантів з чат-боту сім'ї/особи звертаються з ряду питань, як-то: як розпочати роботу в боті; про процедуру усиновлення, опіки та інші форми влаштування дитини; про можливість допомогти дитині в Україні і за кордоном. Запитання також надходять від іноземних громадян і від українців, які постійно живуть або тимчасово перебувають за кордоном.

Команда по роботі з особами/сім'ями із чат-боту «Дитина не сама» – це: експерти Проєкту (4 особи) – представники Партнерства «Кожній дитині»; тренери для проведення експрес навчання; регіональні модератори з числа спеціалістів обласних центрів соціальних служб (далі – ОЦСС) (24 особи); періодично – представники обласних та місцевих служб у справах дітей (далі – ССД). Ключовими виконавцями супроводу сімей із чат-боту є представники ОЦСС – модератори телеграм-груп «Дитина не сама».

Відповідно до логіки досліджуваної інновації, модератор – це той, хто організовує групу; максимально залучає усіх учасників до взаємодії; вміє шукати, застосовувати різні способи посилення ресурсів кожного учасника; вміє аналізувати і виявляти проблему; підтримує доброзичливу атмосферу; готовий надихнути і порадити; створює приводи для активності; виносить цікаві теми для обговорення; проводить дослідження відповідно до теми/складу учасників групи. Відтак, важливо відповідально визначити і підготувати модератора до виконання такої ролі й надання певних послуг.

«Потреба опанування представниками обласних центрів соціальних служб такої ролі, як модератор регіональної групи обумовлена можливостями використання у професійній діяльності інтернет мереж для швидкої та активної професійної комунікації, а також необхідністю: забезпечення права дитини, які залишилися в умовах війни без батьківського піклування, на сім'ю; підвищення відповідальності осіб/сімей,

які емоційно відгукнулися на проблеми дітей і виявили бажання допомогти їм; розгортання якомога ширшої інформаційної кампанії для якісного відбору кандидатів у сімейні форми виховання дітей, патронат над дитиною, усиновлення» (Петрочко, 2023, с. 21–22).

Основні етапи супроводу сімей модератором:

- *інформаційно-організаційний*: вирішення організаційних питань щодо створення та функціонування навчальної групи для сімей з чат-боту «Дитина не сама» – повідомлення осіб/сімей про початок навчання, запрошення на навчання, уточнення списків учасників навчання, реєстрація і організаційний супровід під час навчання, допомога під час користування програмою ZOOM, приєднання до групи інших фахівців; інформування (онлайн лист, електронною поштою чи офіційним листом) обласних ССД щодо сімей з чат-боту, які пройшли базовий курс підготовки;

- *навчально-мотиваційний*: проведення онлайн-навчання за програмою експрес курсу (базова підготовка сімей до прийняття дитини під час онлайн занять); приєднання сімей до регіональних телеграм груп;

- *нормативно-консультативний*: підтримка осіб/сімей у їхньому рішенні прийняти дитину, створити будь-яку сімейну форму виховання; допомога у подальших діях; підбір та розміщення інформаційних й методичних матеріалів для учасників групи (презентації, відео, додаткова літератури, посилання на корисні і цікаві джерела); розміщення в телеграм групі оголошень про дітей, які потребують влаштування;

- *узагальнювально-моніторинговий*: збір даних щодо осіб/сімей, здійснення моніторингу їхнього руху на шляху до прийому дитини; опрацювання інформації про сімей, які пройшли навчання; аналіз інформації про дітей, влаштованих до сімей, в т. ч. на тимчасове влаштування; внесення даних про підготовлені сім'ї до бази даних «Родина для дитини».

Зупинимось на окремих етапах супроводу більш детальноше. У період воєнного стану державна соціальна допомога для сім'ї, яка тимчасово прихистила дитину, не передбачена. Відтак, таку ініціативу сімей є підстави вважати безкорисною, викликаною бажанням допомогти дитині, яка постраждала від війни, зали-

шилася батьківського піклування. У цій ситуації особливо зростає необхідність усвідомленого рішення, підготовки сім'ї до прийому дитини, щоб уникнути помилок догляду і виховання дітей. Також на рішення потенційних кандидатів в усиновлювачі, прийомні батьки, опікуни/піклувальники можуть впливати бажання компенсації втрати особами/сім'ями їхніх близьких і рідних (особливо під час війни).

Відповідно до алгоритму чат-боту, ті сім'ї, які визначилися з вибором форми влаштування дитини, відразу направляються в «Дію» для подання документів. Ті сім'ї, які мають запитання, сумніви щодо форми влаштування чи бажають тимчасово прихистити дитину, запрошуються на навчання. Мета навчання: підвищення потенціалу сімей з питань захисту, догляду, виховання та розвитку дитини.

Ми визначаємо навчально-мотиваційний етап – ключовим у процесі супроводу сім'ї на шляху до прийому дитини. На жаль, значна частка сімей в Україні мають соціально-педагогічну некомпетентність. «Вона виявляється у зниженні виховного потенціалу сім'ї і низький педагогічній культурі батьків (відсутності або недостатності знань про особливості психо-фізіологічного розвитку дітей різного віку і їхніх потреб для повноцінного розвитку; у не сформованості умінь і навичок щодо догляду і спілкування; необізнаності з різними методами сімейного виховання і способами адекватного їх вибору в різних виховних ситуаціях» тощо (Бичук, 2022, с. 57).

Якщо з початку Проєкту (у 2022 році) до навчання залучалися лише сім'ї, які хотіли тимчасово прихистити дитину, то вже у травні 2023 року відповідно до нової концепції чат-боту до навчання було запрошено усіх бажаючих прийняти дитину у своїй сім'ї (тих, хто виявив намір стати прийомними батьками, батьками-вихователями, патронатними вихователями, усиновлювачами, а також тимчасово прихистити дитину). У зв'язку з цим метою навчання стало: підтримати сімей, які виявили бажання прийняти дитину, допомогти їм зорієнтуватись у формах влаштування дітей, обрати для себе та своєї родини найбільш оптимальний вид допомоги дітям, які залишилися без батьківського піклування, а також підготуватися до прийому дитини у своїй сім'ї, щоб уникнути певних помилок догляду і виховання

дитини, чи налаштуватися на успішне навчання кандидатів в СФВ, усиновлювачів, патронатні вихователі за програмою, затвердженою Міністерством соціальної політики.

Онлайн-навчання передбачає чотири заняття: *1 заняття* – Як допомогти дітям, які залишилися без піклування батьків (детально розглядаються форми влаштування дітей, особливо у сім'ї громадян); *2 заняття* – Як підготувати сім'ю до прийому дитини; *3 заняття* – Влаштування та адаптація дитини у новій сім'ї; *4 заняття* – Особливості догляду та виховання влаштованої дитини.

Програма навчання насамперед спрямована на розуміння і популяризацію сімейних форм виховання, підсилення мотивації для навчання та прийому дитини у своїй сім'ї. У результаті навчання учасникам надається у доступній формі інформація щодо: форм і видів влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей, які залишилися без батьківського піклування; особливостей виховання дітей, які можуть бути влаштовані у сім'ї громадян; алгоритму подальших дій за місцем проживання осіб/сімей. Це також механізм підвищення батьківської компетентності сімей, оскільки набуті знання і досвід сприятимуть покращенню догляду і виховання дітей у власних сім'ях, родин.

Особливо цінними є послуги модератора на нормативно-консультативному етапі супроводу. Це, як правило: надання консультацій, порад з актуальних питань виховання і розвитку дитини; спілкування, налаштування, наснаження сімей на ухвалення рішення щодо прийняття дитини у своїй сім'ї; у разі потреби інформування про дії та функції різних служб, дотичних до створення СФВ; консультація та підтримка сімей щодо подальших дій – подання заяви, збору документів для навчання кандидатів в СФВ; залучення сімей до різних опитувань – проведення інструктажу щодо опитування, моніторинг згоди сімей брати участь у дослідженні, інтерв'ювання сімей, проведення фокус-групи, опис випадку.

З початку реалізації Проєкту (з 2022 р.) в онлайн навчанні «Дитина не сама» брало участь 3966 сімей; 2771 сім'я пройшли повний курс навчання. Перевірена інформація про сім'ї, які пройшли навчання, щомісяця направляється регіональними модераторами обласним

службам у справах дітей. Це дозволяє службам розуміти ситуацію щодо наявності чи відсутності в регіоні осіб/сімей, готових розпочинати процедуру збору документів для створення СФВ, проходження довготривалого навчання.

Сім'ї, які пройшли навчання, продовжують отримувати підтримку в регіональних телеграм-групах. Мета таких телеграм-груп: консультування, надання додаткових методичних матеріалів, направлення у разі потреби до інших спеціалістів тощо. На даний час діє 24 регіональні та 1 Всеукраїнська телеграм-група «Навчання «Дитина не сама». Станом на початок серпня п. р. усього до телеграм груп долучено близько 3000 учасників.

Усього у 24 регіональних телеграм групах близько 1300 матеріалів. Особливу увагу учасників привертають матеріали на такі теми: «Вікові та психологічні особливості дітей», «Загальні рекомендації щодо підготовки забезпечення безпеки дітей в умовах війни», «Методи саморегуляції поведінки, психічного стану під час війни», «Втрата. Як допомогти дитині пережити втрату», «Правила створення безпечного середовища в помешканні для малої дитини», «Що очікують діти від сім'ї, яка їх прихистила», «Як допомогти дитині подолати депресію», «Істерики у дій» та інші.

Важливим етапом супроводу сімей з чат-боту є ведення бази «Родина для дитини», що є інформаційно-аналітичною системою моніторингу осіб/сімей, які виявили бажання прийняти дитину у свою сім'ю тимчасово чи створити будь-яку СФВ. База забезпечує упорядкований набір логічно взаємопов'язаних даних, призначених для збору, обробки, візуалізації та зберігання інформації про бажаних та діючих СФВ з чат-боту, а також рух дітей в цих сім'ях (влаштування, вибуття). Така база – своєрідна пошукова система та оперативна інформація щодо сімей і дітей на рівні регіону, району, громади. Модератори відповідальні за збір, релевантність, достовірність та своєчасність внесення інформації до бази «Родина для дитини».

Таким чином, значення діяльності чат-боту «Дитина не сама» і супроводу сімей, які заповнили у чат-бот відповідну заяву, полягає у тому, що відбувається:

- широке інформування громадськості про важливість сімейного оточення для розвитку дитини;

- системний та комплексний підхід у роботі з бажаними для прийняття усвідомленого рішення про прийняття дитини у свою сім'ю, враховуючи її найкращі інтереси та інтереси власних дітей;

- консультування сімей, підтримка, допомога зробити правильний і відповідальний вибір;

- створення банку даних про сім'ї, які готові прийняти у свою сім'ю дитини, формування списків за регіонами;

- підтримка сімей у процесі створення СФВ;

- створення системи моніторингу процесу створення СФВ, усиновлення та патронату;

- підвищення рівня батьківської компетентності щодо догляду, виховання, розвитку та спілкування з власними дітьми, популяризація відповідального батьківства.

Аналіз етапів і змісту супроводу сімей з чат-боту дає підстави стверджувати, що такий супровід досягає універсальних цілей будь-якого супроводу сімей, а саме: «1) вирішення сім'єю окремих проблем або запобігання їх виникненню чи загостренню; 2) посилення в членів сім'ї здатності вирішувати проблеми та формування навичок, необхідних для цього; 3) поліпшення обізнаності членів сім'ї щодо обставин та ризиків, пов'язаних із соціальними проблемами, негативними соціальними явищами, деструктивною поведінкою, щодо способів їх запобігання та подолання; 4) сприяння створенню в сім'ї належних умов розвитку, виховання та соціалізації дитини, життєдіяльності її дорослих членів; 5) інтеграція сім'ї та її членів до соціальних структур» (Лютий, Гаврилюк, 2020, с. 117).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Попри продовження війни в Україні, органи державної влади та місцевого самоврядування, неурядові організації спрямовують усі зусилля на розвиток альтернативного догляду за дитиною на європейських засадах, пошук шляхів і можливостей забезпечення права кожної дитини на сім'ю. Чат-бот «Дитина не сама» є інноваційною моделлю і водночас інноваційним інструментом рекрутингу осіб/сімей, бажаних прийняти дитини у свою сім'ю. Водночас якісний відбір потенційних кандидатів в СФВ потребує не лише фінансових чи інтернет ресурсів, а й підготовлених фахівців, які готові здійснити компетентний супровід таких

сімей на усіх етапах шляху до дитини. Реалізація регіональним модератором телеграм групи «Дитина не сама» усіх етапів супроводу дозволяє забезпечити системний та комплексний підхід у роботі з бажаними прийняти дитину у свою сім'ю і є виявом реальної і дієвої підтримки сімей на рівні територіальної громади.

Перспективами подальших досліджень є вивчення механізмів впровадження висвітленої інновації без підтримки у рамках проектної діяльності; пошук інших інновацій щодо забезпечення права дитини на сім'ю на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії різних фахівців соціальної сфери.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бичук І. Проблема соціального сирітства в сучасному українському суспільстві. *Ввічливість*. 2021. Вип.1 С. 54–59.
2. Діти і війна в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/02-06-2022-CiAC-monitoring-report>
3. Лемко Г. І., Дідух І. Я. Значення сім'ї у формування самооцінки дитини. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. Вип. 87. С. 45–48.
4. Лютий В.П., Гаврилук К. О. Критерії оцінювання якості соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. Вип. 75. С. 115–120.
5. Марчук В. Прийомна сім'я як унікальний об'єкт соціально-педагогічного супроводу. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2021. Вип. 80. Т.2. С. 34–38.
6. Петрочко Ж.В. Модератор регіональної телеграм групи «Дитина не сама» як нова роль спеціаліста обласного центру соціальних служб. *Формування професіоналізму фахівця: виклики сьогодення: збірник наукових статей за матеріалами XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Переяслав, 21-22 квітня 2023 р.) за заг. ред. Н.А. Перхайло. Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі. 2023. 206 с. (Електронний збірник). С. 18–22.
7. Петрочко Ж.В. Тимчасове влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, у сім'ю громадян в умовах війни: інноваційний підхід. Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с. С. 305–308.
8. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. No 866. Останні зміни 01.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.08.2023).
9. Підвальна Ю. Соціальна робота та соціальна допомога сиротам в Україні в умовах війни. *Ввічливість*, 2023. №1. С. 92–97/ DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.13>
10. Програма «Дитина не сама»: понад 1 000 українців пройшли навчання та готові прийняти у свою сім'ю дитину під час війни. веб-сайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/dytyna-ne-sama-trained-1000-ukrainians> (дата звернення: 12.09.2022).
11. Суліменко О. Соціальна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, в умовах воєнного стану. *Ввічливість*, 2022. Вип. 4. С. 68–75.
12. Тюріна Т., Кінаш О. Стан та перспективи розвитку сімейних форм опіки в сучасній Україні. *Social Work and Education*, 2022. Вип. 9 (4). С. 500–507. DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.5
13. Швалб Ю. Соціальне благополуччя як мета діяльності фахівця соціальної роботи у громаді. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Соціальна робота. 2022. № 1(8). С. 62–66.

REFERENCES:

1. Bychuk, I. (2021). Problema sotsialnoho syrytstva v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi [The problem of social orphanhood in modern Ukrainian society]. *Vvichlyvist*. Vyp.1 S. 54–59. [in Ukrainian].
2. Dity i viina v Ukraini [Children and war in Ukraine]. YuNISEF. Retrieved from: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/02-06-2022-CiAC-monitoring-report> [in Ukrainian].
3. Lemko, H. I., Didukh, I. Ya. (2022). Znachennia sim'yi u formuvannia samoosinky dytyny [The importance of the family in the formation of a child's self-esteem]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 87. S. 45–48 [in Ukrainian].
4. Liutyi, V.P., Havryliuk, K. O. (2020). Kryterii otsiniuvannia yakosti sotsialnoho suprovodu simej, yaki perebuvaiut u skladnykh zhyttievnykh obstavynakh [Criteria for assessing the quality of social support for families in difficult life circumstances]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 75. S. 115–120. [in Ukrainian].

5. Marchuk, V. (2021). Pryiomna sim'ia yak unikalnyi ob'iekt sotsialno-pedahohichnoho suprovodu [Foster family as a unique object of socio-pedagogical support]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 80. T. 2. S. 34–38. [in Ukrainian].
6. Petrochko, Zh.V. (2023). Moderator rehionalnoi telehram hrupy «Dytyna ne sama» yak nova rol spetsialista oblasnoho tsentru sotsialnykh sluzhb [Moderator of the regional telegram group "The child is not alone" as a new role of a specialist of the regional center of social services]. *Formuvannia profesionalizmu fakhivtsia: vyklyky sohodennia: zbirnyk naukovykh statei za materialamy XIII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Pereiaslav, 21-22 kvitnia 2023 r.) za zah. red. N.A. Perkhailo. Pereiaslav: Universytet Hryhoriia Skovorody v Pereiaslavi. 206 s. (Elektronnyi zbirnyk). S. 18–22. [in Ukrainian].
7. Petrochko, Zh.V. (2022). Tymchasove vlashtuvannia ditei, yaki zalyshylysia bez batkivskoho pikluvannia, u simi hromadian v umovakh viiny: innovatsiinyi pidkhid [Temporary placement of children left without parental care in the family of citizens in war conditions: an innovative approach]. *Sotsialna pidtrymka sim'i ta dytyny u sotsiokulturnomu prostori hromady: materialy IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (09 chervnia 2022 roku, m. Sumy). Sumy: SumDPU imeni A. S.Makarenka. S. 305–308. [in Ukrainian].
8. Pytannia diialnosti orhaniv opiky ta pikluvannia, pov'iazanoi iz zakhystom prav dytyny [Issues related to the protection of children's rights]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 veresnia 2008 r. No 866*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
9. Pidvalna, Yu. (2023). Sotsialna robota ta sotsialna dopomoha syrotam v Ukraini v umovakh viiny [Social work and social assistance to orphans in Ukraine during the war]. *Vvichlyvist*. № 1. S. 92–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.13> [in Ukrainian].
10. Prohrama «Dytyna ne sama»: ponad 1 000 ukraintsiv proishly navchannia ta hotovi pryiniaty u svoiu simiu dytynu pid chas viiny. (2022). [«The child is not alone» program: more than 1,000 Ukrainians have received training and are ready to accept a child into their family during the war]. Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/dytyna-ne-sama-trained-1000-ukrainians> [in Ukrainian].
11. Sulimenko, O. (2022). Sotsialna robota z ditmy-syrotamy ta ditmy, pozbavlenymy batkivskoho pikluvannia, v umovakh voiennoho stanu [Social work with orphans and children deprived of parental care in the conditions of martial law]. *Vvichlyvist*, Vyp. 4. S. 68–75 [in Ukrainian].
12. Tiurina, T., Kinash, O. (2022). Stan ta perspektyvy rozvytku simeinykh form opiky v suchasni Ukraini [The state and prospects of the development of family forms of guardianship in modern Ukraine]. *Social Work and Education*. Vyp. 9 (4). S. 500–507 [in Ukrainian].
13. Shvalb, Yu. (2022). Sotsialne blahopoluchchia yak meta diialnosti fakhivtsia sotsialnoi roboty u hromadi. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Sotsialna robota. № 1(8). S. 62–66. [in Ukrainian].